

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
НАЦИОНАЛЕН АРХЕОЛОГИЧЕСКИ
ИНСТИТУТ С МУЗЕЙ

НУМИЗМАТИКА, СФРАГИСТИКА И ЕПИГРАФИКА

21

1892 - 1921 - 1948

СОФИЯ
2025

1892 - 1921 - 1948

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
НАЦИОНАЛЕН АРХЕОЛОГИЧЕСКИ ИНСТИТУТ С МУЗЕЙ

BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES
NATIONAL ARCHAEOLOGICAL INSTITUTE WITH MUSEUM

НУМИЗМАТИКА, СФРАГИСТИКА И ЕПИГРАФИКА

Главен редактор: Сергей Торбатов (България)

Секретар: Калина Йорданова (България)

Редакционна колегия: проф. д-р Дилиана Ботева-Боянова (България),
доц. д-р Юлия Цветкова (България), проф. д-р Жения Жекова (България),
доц. д-р Методи Манов – НАИМ– БАН (България), доц. д-р Красимир Кръстев
(България), гл. ас. д-р Игор Лазаренко (България), гл. ас. д-р Светослав Йорданов
(България), гл. ас. д-р Стоян Михайлов (България), д-р Пантелис Харалампакис
(България), гл. ас. д-р Георги Сенгалевиц (България)

Редакционен съвет: Вернер Зайбт (Австрия), Жан-Клод Шейне (Франция), Мирена
Славова (България), Димитър Драганов (България), Елена Столярик (САЩ),
Христос Ставракос (Гърция), Владимир Пенчев (България), Емануел Петак
(Румъния), Елена Степанова (Русия), Катерина Венедикова (България)

Представените за публикуване ръкописи се оценяват от рецензенти (peer review).

Авторите носят пълна отговорност за съдържанието на статиите, както и за
неточностите и грешките в тях

Коректура на български език: Лилия Божилова

Езикова редакция на английски език: Методи Манов

Предпечат: Росица Кънева

NUMISMATICS, SIGILLOGRAPHY AND EPIGRAPHY

Editor-in-Chief: Sergey Torbatov (Bulgaria)

Secretary: Kalina Yordanova (Bulgaria)

Editorial Board: Dilyana Boteva-Boyanova (Bulgaria), Julia Tzvetkova (Bulgaria), Zhenya
Zheкова (Bulgaria), Igor Lazarenko (Bulgaria), Krasimir Krastev (Bulgaria), Metodi
Manov (Bulgaria), Svetoslav Yordanov (Bulgaria), Stoyan Mihaylov (Bulgaria), Pantelis
Charalampakis (Bulgaria), Georgi Sengalevich (Bulgaria)

Editorial Advisory Board: Werner Seibt (Austria); Jean-Claude Cheynet (France), Mirena
Slavova (Bulgaria), Dimitar Draganov (Bulgaria), Elena Stolyarik (USA), Christos
Stavarakos (Greece), Vladimir Penchev (Bulgaria), Emanuel Petac (Romania), Elena
Stepanova (Russia), Katerina Venedikova (Bulgaria)

The manuscripts presented for publication are evaluated by peer review.

The content of each article is the sole responsibility of the authors involved, as well as any
inaccuracies and mistakes

Bulgarian language proofreader: Lilia Bozhilova

English language proofreader: Metodi Manov

Layout: Rositsa Kaneva

© НАИМ – БАН, издател

Адрес на редакцията: Национален археологически институт с музей
ул. „Съборна“ № 2, София 1000; главен редактор: numsf_r_epig@abv.bg

Contact/Address: National Archaeological Institute with Museum
2 Saborna Str., BG – 1000 Sofia; Editor-in-Chief: numsf_r_epig@abv.bg

Печатница: BULGED

ISSN 1312-5532 (print)

ISSN 2603-3275 (online)

BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES
NATIONAL INSTITUTE
OF ARCHAEOLOGY WITH MUSEUM

NUMISMATICS,
SIGILLOGRAPHY
and
EPIGRAPHY

21

1892 - 1921 - 1948

SOFIA
2025

НУМИЗМАТИКА, СФРАГИСТИКА И ЕПИГРАФИКА е онлайн и печатно ежегодно издание от Националния археологически институт с музей – Българска академия на науките (НАИМ) със свободен онлайн достъп. **Всяка статия бива преглеждана през двама анонимни рецензенти.** Всеки от томовете е посветен на научни статии и приноси за монети, монетни съкровища, печати, монетовидни и епиграфски артефакти от различни музейни фондове, от обществени и частни колекции в България и чужбина, както и от археологически разкопки. На страниците на списанието могат да се намерят и тематични, аналитични и дискусийни трудове в областта на нумизматиката, сфрагистиката и епиграфиката от различни исторически периоди, както и мястото им в областта на археологията и писмените извори. Високият редакционен контрол при подбора и подготовката на публикациите е гарантиран от нашата редакционна процедура – статиите се рецензират от специалисти, добре запознати с обсъжданите теми.

УКАЗАНИЯ КЪМ АВТОРИТЕ

Ръкописи:

Приемат се материали, които не са публикувани (или дадени за печат) в друго издание. Като ежегодно списание срокът за премане на статии за предстоящ брой е до 31 май. Публикациите трябва да съдържат: **заглавие, автор/и, афилиация (на български и на английски), ключови думи (на английски), текст, списък с цитираната литература, илюстрации, опис на илюстрациите (на български или на английски), резюме (на български или на английски).** Стремехът ни е да поддържахме двуезичен стандарт – приемат се статии на български и на английски език, като всеки от публикуваните материали трябва да бъде придружен от резюме на езика алтернативен на основния език на статията. Например, ако основният текст е на български език – абстрактът, резюмето и ключовите думи и трябвало да са на английски език.

Илюстрации:

1. Чертежите и рисунките ще са в текстово тяло и трябва да бъдат съобразени с наборно поле (120×200 мм).

2. Снимки: Изискват се високо качествени цветни изображения. Посочват се номера на образа и ориентацията му, ако има нужда. Образите трябва да бъдат с реална (оптическа) резолюция не по-малка от 300 точки на инч (300 dpi). Приемат се само следните файлови формати за образите: .jpg, .tif, .eps, .psd.

NUMISMATICS, SIGILLIOGRAHY AND EPIGRAPHY is open - access online and print journal rigorously published by NAIM – BAS annually. Each article is double blind peer-reviewed. Each of the volumes is dedicated to scientific articles and contributions about coins, coin hoards, seals, coin-like and epigraphic artifacts from the depots of public and private collections in Bulgaria and abroad, as well as from archaeological excavations. The journal pages are available also for thematic, debatable and discussion works in the field of Numismatics, Sphragistics and Epigraphy from different historic periods, and their place in the field of archaeology and written sources. High-standard editorial control in the selection and preparation of publications is guaranteed by our editorial procedure – papers are peer-reviewed by specialists, well-acquainted with the discussed topics. Our goal is to maintain a bilingual standard – papers in Bulgarian and in English are accepted and each of the published materials should be accompanied by a summary in the language alternative to the main language of the article.

NOTES FOR CONTRIBUTORS

Manuscripts:

We accept works that have not been published or given to print to another edition.

As an annual journal our submission schedule is 31st May.

Each of the published articles should be including: **an title, author(s), affiliation (in Bulgarian and English), keywords (in English), text, list of cited literature, illustrations, list of illustrations (in Bulgarian or English), abstract (in Bulgarian or English).** All papers go through a blind peer-review process.

Style:

Please, follow these notes: (i) Use British-English spelling. For the spelling of ancient places, ancient authors, gods, heroes, etc., follow The Oxford Classical Dictionary (2nd or 3rd edition).

Illustrations:

1. All the plans and drawings are inserted into the text and should fit the margins of 120×200 mm.

2. Photographs: High-quality color images are required. Indicate the image number and orientation, if necessary. Images must have a real (optical) resolution of at least 300 dots per inch (300 dpi). Only the following file formats are accepted for images: .jpg, .tif, .eps, .psd

СЪДЪРЖАНИЕ

CONTENTS

НУМИЗМАТИКА

NUMISMATICS

<i>Методи МАНОВ</i>	1
Нови тетрадрахми на Аполония Понтика с имена на непознати магистрати	
<i>Metodi MANOV</i>	
New Tetradrachms of Apollonia Pontica with Names of Unknown Magistrates	
<i>Върбин ВЪРБАНОВ</i>	15
Имитации на сребърни монети на Филип III Аридей от фонда на НАИМ – БАН	
<i>Varbin VARBANOV</i>	
Imitations of Silver Coins of Philip III Arrhidaeus from the NAIM – BAS Fund	
<i>Gabriel Mircea TALMAȚCHI</i>	31
The Fate of the Archaeological Artifacts from Underwater Research in Romania in the Third Quarter of the 20 th Century: A Possible Coin Hoard from Callatis and its Historical Significance	
<i>Габриел Мирча ТАЛМАЦКИ</i>	
Съдбата на археологическите артефакти от подводни археологически проучвания в Румъния през третата четвърт на XX век: едно възможно монетно съкровище от Калатис и неговото историческо значение	
<i>Kalin CHAKAROV</i>	49
A Recently Archaeologically Excavated 3 rd Century <i>Denarii</i> Coin Hoard from Pavlikeni, North Bulgaria (Ancient Lower Moesia)	
<i>Kalin CHAKROV</i>	
Новооткрита находка от денарии от III век от археологически разкопки в гр. Павликени, Северна България (Антична Долна Мизия)	
<i>Светлана ГАНЧЕВА</i>	73
Липсващата част от една монетна находка, открита в Силистра	
<i>Svetlana GANCHEVA</i>	
The Missing Part of A Coin Hoard Discovered in Silistra	
<i>Николай ДИМИТРОВ</i>	87
Римски и късноантични монети от крепост Боженишки Урвич	
<i>Nikolay DIMITROV</i>	
Roman and Late Antique Coins from the Bozhenishki Urvich Fortress	

<i>Владимир ОБЧАРОВ</i>	123
Неописан монограм, гравирен върху медни монети на Цар Йоан Срацимир (1352/55–1396) от вариант на тип VII По К. Дочев, 2009	
<i>Vladimir OVCHAROV</i>	
An Undescribed Monogram Engraved on Copper Coins of Tsar John Sratsimir (1352/55 – 1396) of a Variant of Type VII after K. Dochev, 2009	
<i>Тенчо ПОПОВ</i>	129
Византийски нискотегловни сребърни монети от 70-те и 80-те години на XIV в. във Византия	
<i>Tencho POPOV</i>	
Byzantine Low-Weight Silver Coins from the 70s and 80s of the 14 th Century	
<i>Владимир ПЕНЧЕВ</i>	143
Средновековни монети на унгарски крале от фонда на Националния исторически музей – София	
<i>Vladimir PENCHEV</i>	
Medieval Coins of Hungarian Kings from the Fund of the National History Museum – Sofia	
<i>Владимир ПЕНЧЕВ</i>	155
Колективна находка с билонови полски и пруски монети с номинална стойност от 18 гроша от петдесетте години на XVIII век, намерена в Хасково	
<i>Vladimir PENCHEV</i>	
Coin Hoard of Billon Polish and Prussian Coins with a Nominal Value of 18 Groschen, from The Fifties of the 18 th Century, Found in Haskovo	
<i>Христо КУЗОВ, Невян МИТЕВ</i>	163
Османски монети, открити при археологически теренни проучвания в тр. Девня	
<i>Christo KOUZOV, Nevyan MITEV</i>	
Ottoman Coins Discovered During Archaeological Field Research in the Town of Devnya	
<i>Николай МАРКОВ</i>	173
За монетното название „бодка“	
<i>Nikolay MARKOV</i>	
About the Coin Name “Bodka”	

СФРАГИСТИКА SIGILLIOGRAPHY

Sergey TORBATOV 187

Lead Trade Sealings from *Anchialus*

Сергей ТОРБАТОВ

Оловни търговски пломби от Анхиало

Kalin CHAKAROV 213

Roman and Late Roman Lead Tesseræ from *Nicopolis ad Istrum*

Калин ЧАКЪРОВ

Римски и късноримски оловни тесери от Никополис Ад Иструм

Oleg ALEXANDROV, Simeon STANCHEV 243

Lead Commercial Sealing from *Kovachevsko Kale*

Олег АЛЕКСАНДРОВ, Симеон СТАНЧЕВ

Оловна търговска пломба от „Ковачевско Кале“

Vladimir PENCHEV 251

Два византийски моливдовула и една номизма хистаменон,
произхождащи от околностите на Велики Преслав

Vladimir PENCHEV

Two Byzantine *Molybdobullae* and One *Nomisma Histamenon*, Originating from
the Vicinity of Veliki Preslav

Zhenya ZHEKOVA, Andrey ALADZHOV, Stanimir STOYCHEV 261

Печат на Петър, велик куратор на архонта на България от околностите на
Плиска

Zhenya ZHEKOVA, Andrey ALADZHOV, Stanimir STOYCHEV

Lead Seal of Peter, Megas Kourator of the Archon of Bulgaria from the Vicinities
of Pliska

ЕПИГРАФИКА EPIGRAPHY

Asya ENGOVATOVA, Alexander AVDEEV 283

Гробът на Иван Андреевич Бутурлин в Троице-Сергиевата лавра: към въпроса
за датата на екзекуцията и посмъртната съдба на изпадналия в немилост

Asya ENGOVATOVA, Alexander AVDEEV

Burial of Ivan Andreevich Buturlin in the Trinity-Sergius Lavra: Towards the
Question of the Date of Execution and the Posthumous Fate of the Disgraced Man

РАЗНИ

VARIA

Милияна КАЙМАКАМОВА 297

Нов приносен труд за историята на средновековна София (IV – XIV век):

Дочка Владимирова- Аладжова. Сердика през VI – VII век. Парично
обращение, тежести, печати. – разкопки и проучвания, 47. София, 2022 г.
ISSN 2683-0833 (online); ISSN 0205-0722 (print); ISBN 978-619-254-011-1
(print); ISBN 978-619-254-012-8 (online), София 2022

НЕОПИСАН МОНОГРАМ, ГРАВИРАН ВЪРХУ МЕДНИ МОНЕТИ НА ЦАР ЙОАН СРАЦИМИР (1352/55–1396) ОТ ВАРИАНТ НА ТИП VII ПО К. ДОЧЕВ, 2009

Владимир ОВЧАРОВ

*Технически университет – Варна, ул. „Студентска“ № 1, Варна 9010, България;
vl.ovtcharov@yahoo.com*

ABSTRACT

The coinage of Tsar John (Ivan) Sratsimir (1352/55 – 1396), similar to that of Tsar John (Ivan) Alexander (1331 – 1371), is characterized by great typological diversity. So far, one type of silver and twelve types of copper coins are known (Dochev 2009, 223). In recent years, the number of publications describing unknown coin types of the ruler or specifying details of the images on his copper coins has increased.

This communication presents coins of Tsar John (Ivan) Sratsimir of a variant of type VII (Dochev 2009, 244; Ovcharov 2015, 137), engraved on the reverse with an undescribed monogram of the epithet „БЛАГОВЪРЕН“ (“pious”), which is included in the cross.

The newly described monogram can be included in the material evidence of the numismatics of the Second Bulgarian Kingdom, representing an act of the ruler’s office and administration and reflecting the praise of the ruler.

Keywords: Tsar John (Ivan) Sratsimir, copper coins, type VII, undescribed monogram – “pious”

Монетосеченето на цар Йоан Срацимир (1352/55 – 1396), подобно на това на цар Йоан Александър (1331–1371), се характеризира с голямо типологично разнообразие. Монетните издания на видинския цар се разделят на два хронологични периода (I: 1352/55 – 1365 и II: 1370 – 1396) (Дочев 2009, 222 – 247). Засега са известни един тип сребърни и дванадесет типа медни монети (Дочев 2009, 223).

Сребърните емисии на Видинския цар циркулират в Северна България (Видинска и Русенска област) и северните дунавски тери-

тории. Общият брой на откритите грошове (аспри ?) на видинския цар от територията на Румъния надхвърля 2361 екземпляра. Може да се предположи, че тяхната функция е да задоволи стоково-паричните взаимоотношения с Влашкото воеводство (Овчаров 2023, 122, 132). Стотици екземпляри са открити и в съседни държави, например: Сърбия и Молдова (Овчаров 2023, 119, 124).

Медните емисии на владетеля се откриват основно в Северозападна България и на дунавските търговски центрове. Това е логично, тъй като монетите са с ниски номинали и са предназначени да обслужват локалната монетна циркулация. Това не изключва възможността вследствие на случаен стоково-паричен обмен монети да попаднат извън циркулационна си среда. Медни монети на владетеля са открити в Украйна и историко-географската област Бесарабия (Овчаров 2023, 124, 129).

Има една голяма група медни монети, които копират известните типове монети на владетеля и може да се определят като имитативни. Вероятният издател може да търсим сред чуждестранните търговци, пребиваващи в дунавските градове.

Монетните находки на цар Йоан Срацимир потвърждават становището, че през втората половина на XIV в. Видин е един от най-големите центрове на международната транзитна търговия на Балканите.

През последните години се увеличи броят на публикациите, в които се описват неизвестни монетни типове на владетеля или се уточняват детайли от изображенията върху медните му монети (Овчаров 2011; Дочев 2014, 106; Овчаров 2015). Някои типове от медното монетосечене на владетеля са лошо или слабо отпечатани. Броят монети от някои медни типове на видинския цар е малък и затова всеки нов екземпляр може да даде допълнителна информация за тяхната иконография и метрология.

В настоящото съобщение са представени монети на цар Йоан Срацимир от вариант на тип VII (Дочев 2009, 244; Овчаров 2015, 137), гравирани на реверса с неописан монограм на епитета „БЛАГОВЪРЕН“ (обр. 1).

Любопитно е, че екземпляр с този монограм е вече публикуван, но поради лошото състояние на представената монета той остава неразгадан (Овчаров 2015, 137). Едва наскоро станаха известни повече екземпляри, които дават възможност за ревизиране на вече публикувания вариант монети на видинския цар. Става въпрос за вертикално-кръстоподобен надпис, съставен от буквите Б, В, N (?), който е включен в кръста на реверсната страна на монетите. Тази буквена комбинация, от една страна, позволява надписът да се разгърне като монограм на епитета „БЛАГОВЪРЕНЪ“. Но, от друга, е възможно да става въпрос и за друг епитет, с който са се ползвали владетелите

Обр. 1. Медни монети на цар Йоан Срацимир от вариант на тип VII.
Ав: Голям монограм с името и царската титла на владетеля. **Рв:** Равнораменен кръст в двоен зрънчест кръг с вертикално-кръстоподобен надпис, съставен от буквите: Б, В, N (?). По периферията: украса с лилии и групи от по три точки. Метрични параметри на представените монети: 18 мм./1,1 г.; 15 мм./0,50 г.; 18 мм./1 г.; 21 мм./1,43 г.

на Второто българско царство, като например: „благовенчан“ или „боговенчан“ (Билярски, Цибраска-Костова 2010, 245 – 266).

По периферията монетите са украсени с лилии и групи от по три точки. Очевидно е произвеждан в продължителен период от време, тъй като се наблюдава постепенно деградиране на изображенията и монограмите (Фиг. 1.2 – 1.4).

Съществуват монети, при които на аверса е изобразен Христос благославящ, а на реверса – кръст с вертикално-кръстоподобен надпис „Б, В, N (?)“, т.е. отново монограм „БЛАГОВЪРЕНЪ“. Идентично изображение на Спасителя е известно от Тип I на анонимното медно монетосечене на владетеля (Дочев 2009, 246). (За съжаление нямам разрешение да публикувам монетите).

Добре известно е, че вертикалните монограми характеризират медното монетосечене на цар Йоан Срацимир. Чрез тях са представяни титлите и имената на владетеля. През 2014 г. К. Дочев публикува две монети на цар Йоан Александър от неописан тип, които са гравирани на реверса с вертикален монограм. Наскоро станаха

Обр. 2. Новооткрита медна монета на цар Йоан Александър. **Ав:** Царят прав, с кълбовидна корона, с перпендулии, дивитисион, държащ скиптър с кръст в дясната ръка, а в лявата – кълбо с кръст. Околовръстен надпис: IWANЪ АЛЕЗ. **Рв:** Вертикално-кръстоподобен монограм с името и царската титла на владетеля. Метрични параметри: 18, 5 мм/ 1,12 г.

известни и други монети от същия тип, като най-добре запазената от тях е представена тук (**обр. 2**). Тези данни позволяват да се направи заключение, че този гравьорски похват е използван и в Търновското царство. К. Дочев предполага, че именно този монограм на цар Йоан Александър служи за прототип на серия медни монетни издания на цар Йоан Срацимир. Изтъкнатият учен отбелязва, че видинските гравьори „майсторски стилизирали и направили още по съдържателен и естетически красив царския монограм“ (Дочев 2014, 108).

На базата на данните, които са събрани през периода 2015 – 2025 г., надписите от аверса и реверса на монетите от варианта на тип VII (Овчаров 2015, 137) вече може да се разгърнат като „IWANЪ СРАЦНМНРЪ ЦАРЪ БЛАГОВЪРЕНЪ“. Този надпис ни напомня за околовръстния надпис от сребърното му издание, който също завършва с епитета „БЛАГОВЪРЕНЪ“ (БВ; ВВ и др.) (Дочев 2009, 223 – 232). Все пак по-вероятно е видинските гравьори да са били вдъхновени от добре известния монограм на цар Йоан Александър от Второ сребърно монетосечене „Йоан Александър с Михаил Асен/Христос“ (Дочев 2009, 135 – 154). При него към титлата „цар“ е добавен и епитетът „БЛАГОВЪРЕНЪ“. Монограмът е известен в сложна и опростена форма. Опростената форма на монограма (Б; В; БВ?) се използва и при „Първо сребърно монетосечене“ на цар Йоан Шишман (1371 – 1395) (Дочев 2009, 206 – 209).

Любознателният читател с право би се запитал: Къде са отпечатани тези монети?

Въпрос, на който няма да получим отговор, тъй като досега не съществуват никакви данни относно организацията и технологията на монетосеченето във Второто българско царство. Дискутираните монети би трябвало да са продукция на нелокализирана монетарница, която е действала на територията на Северозападна България.

За щастие понякога по индиректен път е възможно да се рекон-

струират някои технологични процеси, използвани от средновековните металурзи и ковачи (Овчаров 2020, 147 – 154). Любопитна подробност се наблюдава при монетата на **обр. 1.4**. Първоначалното впечатление е, че е извършено едновременно отсичане и отпечатване със замба. Логично е да се предположи, че замбата е едновременно и матрица. Детайлите от гурта и периферията на аверса на монетата илюстрират типична пластична (необратима) деформация и приплъзване на метала, т.е. разместването на атомните от кристалната решетка, настъпило след преустановяване на кинетичното натоварване (Т). Следователно аверса би трябвало да кореспондира на замбата-печат, но изображението е на реверса (?). Може да се предположи, че технологичните особености, които се наблюдават тук, са резултат от първоначално отсичане на монетното ядро със замба и последвалото отпечатване с матрица.

В заключение може да се каже, че сходството в монограмите на последните владетели от Второто българско царство показва приемственост в гравьорското изпълнение и дизайн. Новоописаният монограм „БЛАГОВЪРЕНЪ“ може да се включи към материалните свидетелства на нумизматиката на средновековната държава, представляващ акт на владетелската канцелария и администрация и отразяващ възхвалата за владетеля.

ЦИТИРАНА ЛИТЕРАТУРА / REFERENCES:

- Биярски, Цибраска-Костова 2010:** И. Биярски, М. Цибраска-Костова. Вербални формули и образи за възхвала на владетеля в средновековна България. – Црквне студије 7, Ниш, 245 – 266. [Bilyarski, Tsibraska-Kostova 2010: I. Bilyarski, M. Tsibraska-Kostova. Verbalni formuli i obrazi za vazhvala na vladetelya v srednovekovna Balgariya. – Tsrkвне студије 7, Nish, 245 – 266].
- Дочев 2009:** К. Дочев. Каталог на българските средновековни монети XIII – XIV век. Типове, варианти, цени. В. Търново, 2009. [Dochev 2009: K. Dochev. Katalog na balgarskite srednovekovni moneti XIII – XIV vek. Tipove, varianti, tseni. V. Tarnovo, 2009].
- Дочев 2014:** К. Дочев. Нов тип медни монети на цар Иван Александър (1331 – 1371 г.). – Археология, 2014, 1 – 2, 106 – 110. [Dochev 2014: K. Dochev. Nov tip medni moneti na tsar Ivan Aleksandar (1331 – 1371 g.). – Arheologiya, 2014, 1 – 2, 106 – 110].
- Овчаров 2011:** В. Овчаров. Редки и неописани български монети от XIV век. – Acta musei Varnaensis, 8–2, 2011, 235–249. [Ovcharov 2011: V. Ovcharov. Redki i neopisani balgarski moneti ot XIV vek. – Acta musei Varnaensis, 8 – 2, 2011, 235 – 249].
- Овчаров 2015:** В. Овчаров. Неописани варианти на български средновековни монети (XIII – XIV в.). – Археология, 2015, 1 – 2, 135 – 142. [Ovcharov 2015: V. Ovcharov. Neopisani varianti na balgarski srednovekovni moneti (XIII – XIV v.). – Arheologiya, 2015, 1 – 2, 135 – 142].
- Овчаров 2020:** В. Овчаров. Калайдисаното монетосечене на цар Йоан Шишман (1371 – 1375). – Нумизматика, сфрагистика и епиграфика, 16, 2020,

147 – 154. [Ovcharov 2020: V. Ovcharov. Kalaydisanoto monetosechene na tsar Yoan Shishman (1371 – 1375). – Numizmatika, sfragistika i epigrafika, 16, 2020, 147 – 154].

Овчаров 2023: В. Овчаров. Монети на Второто българско царство и Добруджанско деспотство (XIII – XIV век), открити извън територията на съвременна България. – Нумизматика, сфрагистика и епиграфика, 19, 2023, 117 – 148. Ovcharov 2023: V. Ovcharov. Moneti na Vtoroto balgarsko tsarstvo i Dobrudzhansko despotstvo (XIII – XIV vek), otkriti izvan teritoriyata na savremenna Bulgariya. – Numizmatika, sfragistika i epigrafika, 19, 2023, 117 – 148.

AN UNDESCRIBED MONOGRAM ENGRAVED ON COPPER COINS
OF TSAR JOHN SRATSIMIR (1352/55 – 1396) OF A VARIANT OF TYPE VII
AFTER K. DOCHEV, 2009

Vladimir OVCHAROV

SUMMARY

The coinage of Tsar John (Ivan) Sratsimir (1352/55–1396) is characterized by a large typological diversity. In recent years, there has been an increase in the number of publications describing unknown coin types of the ruler or clarifying details of the images on his copper coins. The number of coins of some copper types of the Vidin tsar is small, and therefore each new specimen can provide additional information about their iconography and metrology. It is well known that vertical monograms characterize the copper coinage of Tsar John (Ivan) Sratsimir.

This paper presents coins of Tsar John (Ivan) Sratsimir from a variant of type VII (Dochev 2009, 244; Ovcharov 2015, 137), engraved on the reverse with an undescribed vertical cross-like inscription, which can be interpreted as a monogram of the epithet "БЛАГОВЪРЕН", which is included in the cross.

The newly described monogram can be included in the material evidence of the numismatics of the Second Bulgarian Empire, representing an act of the royal chancellery and administration and reflecting the praise for the ruler.